

2015

KANATLI SEKTÖRÜ *Yatırım Rehberi*

Kâmil Abdullah EŞİDİR
Fırat Kalkınma Ajansı
Elazığ Yatırım Destek Ofisi
www.fka.gov.tr

İçindekiler

SUNUŞ	1
TANIMLAR	2
TEŞEKKÜR METNİ	3
GİRİŞ	4
SEKTÖRE GENEL BAKIŞ	6
TAVUKÇULUK	6
Etlik Piliç Yetiştiriciliği	7
Yumurta Tavukçuluğu	9
BİYO - GÜVENLİK	11
DÜNYADA KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	13
TÜRKİYE'DE KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	15
TÜRKİYE'DE ETLİK PİLİÇ SEKTÖRÜ	16
TÜRKİYE'DE YUMURTA TAVUKÇULUĞU	20
TRB1 BÖLGESİNDE KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ	22
25 BİN KAPASİTELİ ETLİK PİLİÇ ÇİFTLİĞİ YATIRIM ANALİZİ	28
Yatırımın Geri Dönüş Süresi, Karlılık ve Pazarlama	33
TKDK Destekli Etlik Piliç Üretim Çiftliğinin Kar ve Yatırım Geri Dönüş Süresi	34
YAPI RUHSATI DÜZENLENMESİ	37
KURUM DESTEKLERİ	40
Ziraat Bankası Kanatlı Yetiştiriciliği Kredileri	41
TKDK Destekleri	42
Ekonomi Bakanlığı Teşvikleri	43
Genel Teşvik Uygulamaları	44
SONUÇ VE ÖNERİLER	45
KAYNAKÇA	51

Sunuş

Fırat Kalkınma Ajansı'nın temel amacı; "Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal plân ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Ülkemizin ve bölgemizin kalkınmasında yapılacak şeylerin başında mevcut yapının ortaya konulması, bunu takiben gelişmeye yönelik sektörlerin belirlenmesi, yatırım hedef ve stratejilerinin oluşturulması ve bunların da bir plan dâhilinde uygulanması gelmektedir. Ancak bu şekilde ortaya konulan doğru, güvenilir veriler çerçevesinde yatırımcılar doğru yönlendirilebilir ve sağlıklı yatırım kararları alabilirler ve bu sayede eldeki kaynaklar en uygun ve rasyonel bir şekilde değerlendirilebilir. Elinizdeki Kanatlı Sektörü Yatırım Rehberi Ajansımızın temel amaçlarından olan bölgesel kalkınma hedefiyle yatırım yapılabilecek sektörler arasından seçilen Kanatlı Hayvan yetiştiriciliği üzerine yazılmıştır.

Fırat Kalkınma Ajansı olarak üstlendiğimiz bu vazifelerin sorumluluğunda bölge için faydalı olacağına inandığımız bu rehber ile hâlihazırdaki yatırımcılara ve/veya yatırım yapmayı düşünen yatırımcı adaylarına yardımcı olabileceğimizi düşünüyor ve elinizdeki bu kitapçığın faydalı olması temenni ediyoruz.

Mesut ÖZTOP

Genel Sekreter

TANIMLAR

Broiler: Eti için beslenen tavuk, et tavuğu

Çıkma tavuk: Yumurta verimini tamamlamış, et için kesilen veya doğrudan tavuk kesimhanesinde “rendering “ işleme tutulan yumurtacı yaşlı tavuğa verilen isim.

Rendering: Mezbaha artıklarından ısı işlemi ile yağın ayrılması ve uygulama sonunda kurutulmuş protein, et unu, et kemik unu, kemik unu gibi ürünlerin elde edilmesi işlemidir.

Sakatat: Kesilmiş hayvanın yürek, karaciğer, böbrek, işkembe, beyin, iç organlarıyla baş ve ayaklarına verilen isimdir.

Gıda Kodeksi: Amacı üretici ve tüketici menfaatleri ile halk sağlığını korumak, gıda maddelerinin tekniğine uygun ve sağlıklı şekilde üretim, hazırlama, işleme, muhafaza, depolama, taşıma ve pazarlamasını sağlamak üzere gıda maddelerinin özelliklerini belirlemek olan kurallar bütünüdür.

Kanatlı: Bu kavramın içinde piliç, hindi, bıldırcın, ördek, kaz gibi hayvanlar yer almaktadır.Tavuk; uluslararası terminolojide “Kanatlı” kavramı içinde geçmektedir.

Yapay Seleksiyon: Yapay seleksiyon, insanların bazı bitki ve hayvan türlerini seçerek istedikleri özellikteki bireyler elde etme yöntemine denir.

Yarka: Olgunluğuna henüz ulaşmamış, ergenlik öncesi dönemdeki dişiye verilen ad.

Teşekkürler

“Kanatlı Sektörü Yatırım Rehberi” hazırlanması sürecinde gerekli verilere/bilgilere ulaşmamızda yardımcı olan, yaptığımız anket çalışmasında bizlere zaman ayırıp sorularımızı açık yüreklilikle cevaplayan, tecrübelerinden istifade ettiğimiz *Banvit A.Ş., Umut Tavukçuluk A.Ş., Öznesil Tavukçuluk A.Ş., Seher Tavukçuluk Ltd. Şti ve Gıda 2000 Ltd. Şti* sahip ve yetkilileri başta olmak üzere *Veysel Tavukçuluk, Başkan Yumurtacılık, Polat Tavukçuluk, Yılmaz Tavukçuluk,* işletme sahipleri ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerinde görev yapan değerli kurum çalışanlarına, KMN Arge Danışmanlık Ltd Şirketi sahibi Aydın DEMİRDAĞ'a ve KUDAKA uzmanı Lokman PİRİM'e teşekkürü bir borç biliriz.

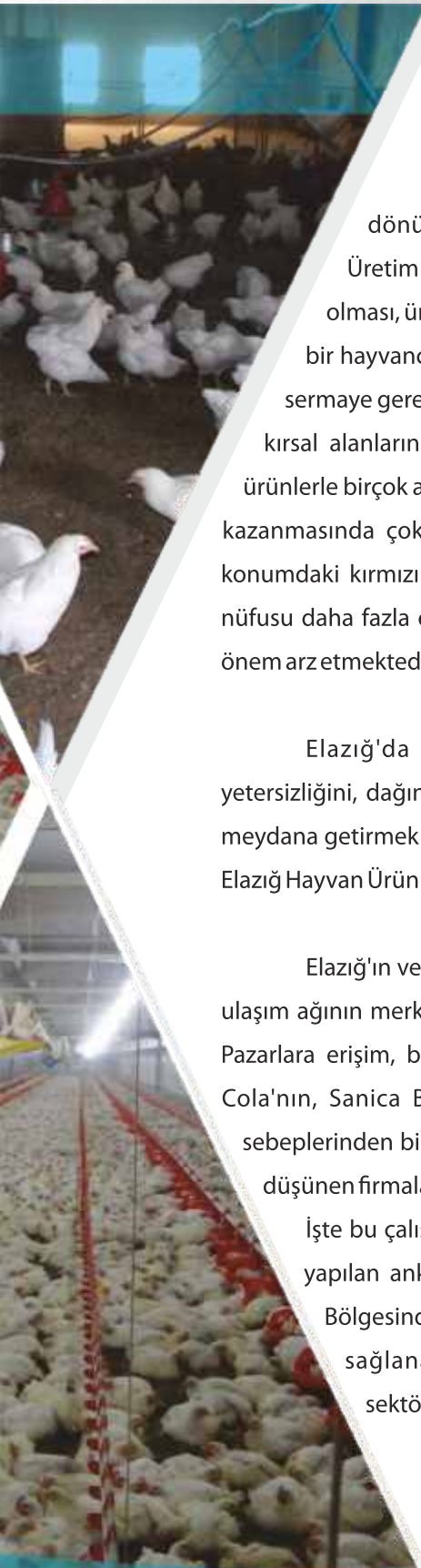
GİRİŞ

“Bu çalışmada TRB1 Bölgesinde gelişmekte olan sektörlerden “Kanatlı Sektörü” incelenmiştir. Kanatlı Sektörü ile kanatlı hayvan grubuna hobi veya ticari amaçla yetiştirilen tavuk, hindi, kaz, ördek, devekuşu, keklik, sülün ve bıldırcın gibi çeşitli kanatlı türler girmektedir. Bunlardan ekonomik değeri daha yüksek olan tavuk, eti ve yumurtası için yaygınca yetiştirilmekte ve tüketilmektedir. Bu çalışmada kanatlı hayvanlardan ülkemiz için ekonomik değer ifade eden etlik ve yumurtalık tavuk işletmeciliği ortaya konmuştur. Bölgemizde ördek, kaz gibi diğer kanatlı hayvan yetiştiriciliği daha çok hobi amaçlı yapıldığı için bu çalışma kapsamı içerisine dâhil edilmemişlerdir.

Dünya genelinde ve ülkemizde yumurta ve etlik piliç üretimi gibi aslında her biri kendi başına bir sektör sayılabilecek alanların geliştiği görülmektedir. Bu üretim aynı zamanda yem sanayi, kafes, suluk ve yemlik gibi araç ve gereç yapımı, aşı ve ilaç sanayi ve gıda sanayinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

Tavuk yetiştiriciliği, ülkemizde ve dünyada hızla gelişen bir hayvancılık koludur. Tavuğun hızla büyüyecek et ve yumurta vermeye başlaması, insan beslenmesinde çok büyük önemi olan et ve yumurtanın insanlara ucuz yoldan kazandırması, tavukçuluğu çok faydalı ve karlı bir hayvancılık kolu yapmaktadır.

Etlik piliçlerin canlı ağırlık artış hızları ve yemi ete dönüştürme oranları diğer hayvanlara oranla daha yüksektir. Üretim için küçük alanların yeterli olması, üretim döneminin kısa olması, üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle ülkemizde önemli bir hayvancılık kolu olmasına neden olmuştur. Üretkenlikleri az emek ve sermaye gerektirmeleri ile gelişmekte olan kanatlı hayvan sektörü ülkelerin kırsal alanlarında yapılmakta ve onlardan elde ettiği et ve yumurta gibi ürünlerle birçok ailenin protein gereksinmesinin karşılanmasında ve ek bir gelir kazanmasında çok önemli bir işlev yüklenmektedir. Beyaz etin daha pahalı konumdaki kırmızı et yerine ikame edilebilmesi ise özellikle dünya genelinde nüfusu daha fazla olan dar gelirli ailelerin protein gereksinimlerini karşılamada önem arz etmektedir.

Elazığ'da hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin yetersizliğini, dağınıklığını gidermek ve çevre sağlığına duyarlı entegre tesisler meydana getirmek amacıyla Türkiye'de ihtisaslaşma açısından ilk uygulama olan Elazığ Hayvan Ürünleri OSB 1997 yılında faaliyete geçmiştir.

Elazığ'ın ve TRB1 bölgesinin Doğu Anadolu Bölgesi'ni birbirine bağlayan ulaşım ağının merkezinde olması, çevre illere olan erişimini kolaylaştırmaktadır. Pazarlara erişim, bölgedeki diğer illere göre daha kolaydır. Son yıllarda Coca Cola'nın, Sanica Boru'nun ve Banvit'in Elazığ'a yatırım yapmasının temel sebeplerinden biri de budur. Ayrıca bölgemiz Irak ve körfez bölgesine ihracatı düşünen firmalar için avantajlı konumdadır.

İşte bu çalışmada kanatlı hayvancılık sektörü Elazığ ve TRB1 Bölgesinde yapılan anket ve tez çalışmaları derlenerek irdelenmiş, sektörün TRB1 Bölgesinde ve Türkiye genelinde ki durumu hakkında sayısal veriler sağlanarak sektörün trendi hakkında bir görüş sunulmuş ve sektördeki sorunlar belirlenerek çözüm önerileri geliştirilmiştir.

SEKTÖRE GENEL BAKİŞ

FAO verilerine göre günümüzde elde edilen toplam gelir açısından hayvancılığın dünya tarımındaki payı %40 dolaylarındadır. Gelişmiş ülkelerde bu pay %20'nin üzerindedir. Dünyadaki hayvan varlığı incelendiğinde ise genelde gelişmiş ülkelerdeki tüm büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan türlerinin sayılarında 1990'dan itibaren bir azalma olduğu, buna mukabil gelişmekte olan ülkelerde ise üretimde artış olduğu gözlemlenmektedir.

Kanatlı Hayvancılık sektöründe üretimin kitlesel olma özelliği nedeniyle, hem iç piyasa hem de dış piyasadaki ticari dalgalanmalardan çok çabuk etkilenmektedir. Bu bağlamda kanatlı hayvan sektörüne yatırım yapmak için ölçek ekonomisinin imkânlarını doğru kullanarak ortalamanın üzerinde bir üretim miktarı ile işe başlamayı göze almak; uzun yıllar içinde oluşmuş ithalat, ihracat, üretim ve iç tüketim rakamlarını detaylı inceledikten sonra yatırıma karar vermek gerekmektedir. Bu araştırma sadece kanatlı ürünleri için değil, kanatlı üretiminde kullanılan kafes, aşı, bakım gibi girdiler ile özellikle yem hammaddeleri için de yapılmalıdır. Zira kanatlılar artık kümesinin önünde yerleri eșeleyen köy hayvanları olmaktan çıkmış, bir fabrikada kullanılan hammadde haline gelmiştir.

TAVUKÇULUK

Kanatlı Hayvan denilince şüphesiz akla ilk tavuk gelmektedir. Ülkemizde gerek kırsal kesimde gerekse modern tesislerde üretimi ve tüketimi en fazla olan kanatlı hayvandır. Bu çalışmada tavukçuluk, Etlik Piliç Yetiştiriciliği ve Yumurta Tavukçuluğu olmak üzere iki başlık altında değerlendirilecektir.

ETLİK PİLİÇ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Etlik piliç üretimi

- Üretim süresinin kısa olması (45 gün),
- Birim alanda yoğun üretim yapılabilmesi
- Yemin ete dönüşme oranının yüksek olması,
- İş gücü diğer tarımsal işletmelere kıyasla daha düşük olması,
- Kırmızı etle kıyaslandığında tavuk etinin daha ucuz olması,
- Kolesterol ve yağ oranının düşük, sindiriminin kolay olması,
- Besin değeri açısından iyi bir protein kaynağı olması

Sebebiyle avantajlı bir sektör olarak gözükmektedir.

Etlik piliç üretimi yapmak isteyen üretici; ya kendisi bağımsız olarak ya da piyasada çoğunlukla uygulanan çeşitli entegre firmalarla sözleşme imzalayarak üretime başlar. Üreticinin kendi başına üretime başlaması durumunda; sağlık, altlık, civciv, yem, ilaç, nakliye, kesimhane, paketlenme ve pazarlama işlemleri için bizzat kendisi değişik firmalarla ilişki kurar. Bu sistem zor ve zahmetli bir iştir.

Diğer yöntem olan entegre firmalarla sözleşme imzalayarak üretime başlaması durumunda; yukarıda sayılan tüm işlemleri entegre firma üstlenir. Üretici yalnızca civcivleri büyütüp kesimlik piliç oluncaya kadar ki bakım ve idaresini yapar.

Et tavukçuluğunda üretici, civcivleri damızlıkçı işletmeden alır. 35-42 gün arasında bu civcivleri 2 kg kadar büyütür ve satar. Daha sonra kümesini 15 gün kadar temizler, dezenfekte eder ve yeni civcivler alıp yeni bir üretim yapar. Buna göre bir üretici yılda 4 ila 7 sefer üretim yapabilir.

Et tavukçuluğunda kafes kullanılmaz. Hayvanlar zeminde, genelde talaş altlık üzerinde durur, yemlik ve suluklar hayvanların önüne yukarıdan sarkıtılır.

Piliç eti, sağlıklı ve ekonomik bir hayvansal üründür. Ayrıca ekonomik yararlığı ile düşük gelirli ailelerin kolayca ulaşabildiği ve bu ailelerin beslenmesinde önemli rolü olan bir yiyecektir. Piliç eti, eğer bir bölgede tüketimi ve satışı sınırlandırılmamışsa, tüm ülkelerde kolayca pazarlanabilir. Hazırlanması, pişirilmesi ve sindirimi oldukça kolay bir besin kaynağıdır. Kanatlı hayvan eti; kolesterolü, kalp rahatsızlığı ve vasküler problemleri olanlar için ideal et ürünüdür.

YUMURTA TAVUKÇULUĞU

Günümüzde tavukçuluk önemli bir endüstri sektörü olmuş ve dev adımlarla ilerlemektedir. Yumurta tavukçuluğu, insan beslenmesinde mükemmel bir gıda olan yumurtanın üretimi açısından çok önemli bir yetiştiricilik faaliyetidir. Çünkü yumurta, anne sütünden sonra insanın ihtiyacı olan tüm besin öğelerini bulunduran tek besin kaynağıdır. Ayrıca yumurta tüm besinler içerisinde en değerli proteini içermektedir.

Sindirilebilirliği yüksek olan yumurtanın tamamına yakını vücut tarafından kullanılmakta ve vücut proteinlerine dönüşebilmektedir. Yumurta başlıca, A, D, E ve B grubu vitaminler olmak üzere diğer vitaminleri de önemli oranda içermektedir.

Yumurta tavukçuluğuna başlamak için üretici genelde 16 haftalık **“yarka”** denilen dişi tavukları alıp kümesini doldurur. Yumurtacı işletmeler, genelde üst üste 2-3 hatta bazen 4-5 kafes şeklinde yer alır. Bu kümesler yumurta tavuğu ile doldurulup, hayvanlar sürekli yem tüketip yumurtlamaktadır.

Yumurta tavukçuluğunda 1 kg. yumurta için harcanan yem miktarı da 2,1-2,2 kg civarındadır. (1 adet yumurta yaklaşık 50-60 gr'dır. 1kg. yumurta yaklaşık 20 adettir.) Tavukçulukta beslenme, üretimin kârlı olabilmesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü tavukçuluk işletmelerinde yapılan tüm harcamaların yaklaşık **%70**'ni yem harcamaları oluşturmaktadır.

Yumurta tavukçuluğunda başarılı sayılmak için aşağıdaki kıstaslar önem arz etmektedir.

- Tavuk başına yıllık yumurta verimi en az 280 adet olmalıdır.
- 1 Kg. yumurta için yedirilen yem miktarı 2,0-2,2 Kg. olmalıdır.
- Yumurtlama döneminde aylık ölüm oranı en çok %1 olmalıdır.
- Çok küçük veya satışa uygun olmayan yumurta oranı en fazla %5 olmalıdır.
- Kırık yumurtaların oranı %2'yi geçmemelidir. Bu hedeflere ulaşabilmek için;
- Yüksek verimli ırklar seçilmelidir.
- Besin maddelerince iyi dengelenmiş karma yemler kullanılmalıdır.
- Pazar şartları iyi takip edilmelidir.
- Tavuklar 19 aylık olduktan sonra verim dışı bırakılmalıdır.

BİYO-GÜVENLİK

Kanatlı yetiştiriciliğinde öncelikli hedef sürü sağlığını korumaktır. Bu yüzden hastalıkların çıkışını engellemek ve yayılışını en aza indirmek için bir takım önlemlerin alınması zorunludur. Alınan biyogüvenlik tedbirlerinin yetersiz ya da hiç uygulanmaması durumunda hastalıkların görülme sıklığı artmakta ve önemli ekonomik kayıplar oluşmaktadır.

Sektördeki biyo-güvenlik uygulamaları önemli ve üzerinde durulması gereken bir husustur. Biyogüvenlik, son zamanlarda ortaya çıkan hastalıklar sebebiyle ön plana çıksa da çiftliklerin çoğunun biyo-güvenlik uygulamalarını iyileştirmek üzere ihtiyaçları bulunmaktadır. Çiftliğin çitle çevrelenmesi, araçların kontrolü ve çiftliklere giriş kuralları gibi bazı temel adımların acilen atılması ve insan faaliyetlerinin kontrol edilmesine ilişkin disiplinlere sıkı sıkıya uyulması gerekmektedir. Bu işlem, geçmişteki yöntemlerden farklı olduğu için çiftçilerde kültürel açıdan değişiklik ihtiyacı doğurmaktadır. Genellikle havalandırma sistemleri en iyi performansı elde etmek için yeterli olmamaktadır. Bu sistemlerin gözden geçirilmesi, gerektiğinde geliştirilmeleri için destek sağlanması gerekmektedir. Biyo-güvenlik, yalıtım ve havalandırma gibi temel prensiplerin gözetildiği kümeslerin sayısı artırılmalı böylece sektördeki rekabet seviyesi yükseltilmelidir.

Biyogüvenlik kuralları

- İşletmenin kurulacağı arazi isabetli seçilmelidir.
- İşletmeye girişler sınırlandırılmalıdır.
- Araç trafiği kontrol altında tutulmalıdır.
- Hastalıklar işletmelere taşınmamalıdır.
- İşletme çalışanlarının diğer işletmelere veya kanatlılarla ilgili yerlere ziyaretleri sınırlandırılmalıdır.
- Tüm çalışanların iyi sanitasyon tedbirlerini uyguladıklarından emin olunmalıdır.
- Sağlıklı kanatlı kümesleri için tavsiye edilen sanitasyon uygulamaları düzenli olarak izlenmelidir.
- Altılık/gübrenin kümeden çıkarılması ve imhası uygun koşullarda yapılmalıdır.
- Kümeslerde kırmızı tavuk biti, böcek mücadelesi yapılmalıdır.
- Kemirgenler için kontrol ve mücadele programı uygulanmalıdır.
- Hasta tavuklar bildirilmelidir.
- Düzenli temizlik ve dezenfeksiyon yapılmalıdır.
- Temizlik ve dezenfeksiyon uygulanmasından önce ve sonra ortamın bakteri ölçümleri yapılarak hastalık etkenlerinin imha olduğundan emin olunmalıdır.
- Sürünü sağlık durumu izlenmelidir.
- Aşı programları ihtiyaç doğrultusunda ve uygun şekilde hazırlanmalıdır.

DÜNYADA KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

Dünya nüfusundaki hızlı artış, dünya nüfusunun 2050 yılında 9,2 milyara ulaşacağını gösteriyor. Hızla artan bu nüfusun beslenmesi, ülkelerin ana gündem maddesini oluşturmaktadır. Artan dünya nüfusuna bağlı olarak 2050 yılına kadar sadece gıda üretiminin, en az iki katı artması gerekmektedir. Besin değeri açısından yüksek, maliyet açısından ise diğer hayvansal protein ürünlerine göre daha hesaplı olan

kanatlı ürünleri, bu ihtiyacı karşılamakta büyük bir rol oynamaktadır.

Bugün dünyada en büyük piliç eti üreticisi 20 ülke; ABD, Çin, Brezilya, Meksika, Hindistan, Rusya, İran, Endonezya, İngiltere, Japonya, Arjantin, İspanya, Tayland, Kanada, Türkiye, Güney Afrika, Malezya, Polonya, Avustralya ve Peru'dur. Türkiye listenin 7. sırasında yer almaktadır.

Tablo 1: Dünya Kanatlı Eti Üretimi 2000-2012 (Milyon Ton)

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Afrika	3	3,6	3,6	4	4,2	4,4	4,6	4,8	4,9
Amerika	30,1	35,9	37	38,9	41,1	40,1	41,8	42,8	43
Asya	22,9	27,3	28,3	30,1	31,8	32,9	34,5	36,1	37,4
Avrupa	11,9	13,2	13,1	14	14,4	15,7	16,1	16,6	16,9
Okyanusya	0,8	1	1	1	1	1	1,1	1,3	1,3
Dünya	68,6	80,9	83	88	92,5	94,1	98,1	101,6	103,5

Kaynak: www.thepoultrysite.com

Dünyada kanatlı eti ve ürünleri üretiminde başı çeken ülkeler sırasıyla ABD (20 milyon ton), Çin Halk Cumhuriyeti (17 milyon ton) ve Brezilya'dır (11 milyon ton). Dünya kanatlı eti ve ürünleri üretiminde ilk

on ülkenin aldığı pay % 65'e tekabül etmektedir. Türkiye'nin 2013 yılında toplam piliç eti üretimi 1 milyon 920 ton olurken, 2019 yılında bu rakamın 2,4 milyon tona yükselmesi beklenmektedir.

Tablo 2:Bazı Ülkelerin 2012 Yılı Kişi Başına Et Tüketimleri (Kg)

	Sığır	Domuz	Piliç	Koyun	Toplam
A.B.D.	38,4	27,3	43,2	0	108,9
Arjantin	55,7	6,7	36,7	0	99,1
Avrupa Birliği	15,7	40,7	18,1	2,6	77,1
Avustralya	35,4	21,4	35,4	0	92,2
Brezilya	41,2	13,5	42,7	0	97,4
Çin	4,2	38,4	10,1	1,9	54,6
Endonezya	1,9	2,4	6,2	0,4	10,9
Hindistan	1,7	0	2,3	0	4
Hong Kong	19,5	67,2	36,9	0	123,6
Japonya	9,7	19,7	16,2	0	45,5
Kanada	29,3	23,5	30,1	0	82,9
Meksika	16	15,3	30,5	0	61,9
Mısır	6,8	0	6,8	0	13,6
Rusya	17,6	21,5	22,9	0	62,1
Tayland	6,3	11,3	13,2	0	30,7
Tayvan	5,8	37,6	27,6	0	71
Türkiye	10,7	0	19,3	1,5	31,5
Ukrayna	8,5	16,6	19	0	44,2
Vietnam	3,1	21,8	7,3	0	32,2
Yeni Zelanda	28	11,1	30,1	0	69,2

Kaynak: FAPRI-ISU 2012, World Agricultural Outlook

Dünya ihracatında Brezilya ve ABD başta gelmektedir ve küresel ihracatın % 39'unu bu iki ülke gerçekleştirmektedir. Türkiye ise dünya ihracatında 21. sırada yer almaktadır.

TÜRKİYEDE KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

Türkiye'de tavukçuluk sektörü 1970'li yıllarda aile işletmeleri şeklinde, pahalı ve sınırlı üretim kapasiteleriyle faaliyette bulunmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde kanatlılara yönelik entegre tesislerin çoğalması ve sözleşmeli üretim modelinin uygulanması ile sektör, önemli bir yapısal değişim göstermiştir. Bu değişimin sonucunda kanatlı sektörü üretim planlamasını

yapabilen ve ülke ihtiyacını karşılayabilen önemli bir üretim dalı haline gelmiştir. 1990'lı yıllarda ise büyük yatırımlar yapılarak dünya standartları yakalanmış ve üretim sürekli artırılarak bu günlere gelinmiştir. 2000'li yıllarda kanatlı sektörünün AB uyum çalışmaları başlamış ve 2005 yılında Türkiye'nin AB Ülkelerinin kanatlı eti ithal edebileceği üçüncü ülkeler listesine girmesi için karar alınma aşamasına gelinmiştir.

TÜRKİYE'DE ETLİK PİLİÇ SEKTÖRÜ

Türkiye'de kanatlı etine olan talep hızlı bir şekilde artmaktadır. Talebi karşılamak üzere üretim artmakta diğer taraftan ithalata yüksek tarifeler uygulanmaktadır. Türkiye'de tavuk eti tüketimi artan nüfusla birlikte artmaktadır. Türk nüfusunun gelirinin artmasıyla sektör de büyüme yönünden yüksek potansiyele sahiptir. Broiler sektörü Türkiye'de artan bir pazar payına sahiptir.

Türkiye'de tavuk üretimi, genellikle kuzey batı ve batı bölgelerinde yapılmaktadır. Bunun nedeni de tüketicilerin yoğun olduğu yerlere ve yem ham maddelerinin geldiği liman tesislerine olan yakınlıktır. Bu dağılımı iklim koşulları da etkilemektedir: Ülkenin Doğu bölgesindeki daha dağlık ya da Güney Doğu'daki daha sıcak bazı iller kümes hayvanı üretiminin gelişimi için uygun değildir.

Kanatlı sektöründe Türkiye'nin avantajları

- Bilgi birikimi
- Üretim teknolojisi
- Hedef pazarlara yakınlığı
- AB normlarında üretim
- İşleme kapasitesi
- İhracat potansiyeli
- Katma değer ile birlikte sektörün sağladığı yoğun istihdam

Tablo 3: Türkiye Kanatlı Eti Üretimi, (ton)

YILLAR	Piliç Eti	Hindi Eti	Diğer Kanatlı Eti	Toplam
2007	1,024,000	33	55	1,112,000
2008	1,162,000	35	57	1,254,000
2009	1,184,000	28	60	1,272,000
2010	1,423,000	33	62	1,518,000
2011	1,626,000	31,2	72	1,729,200
2012	1,714,000	45,4	80	1,839,400
2013	1,791,000	44	88,5	1,923,500

Kaynak: BESD-BİR

Kanatlı hayvan sektörü ülkemizde 1990'lardan beri büyük bir gelişim göstermektedir. 1990 yılında kanatlı hayvan eti 217 bin ton üretim seviyesinde iken, 2000 yılında 752 bin ton, 2013 yılında 1.923.500 ton üretim düzeyine ulaşmıştır.

Tablo 4: Türkiye Kişi Başına Kanatlı Eti Tüketimi (kg)

YILLAR	Piliç Eti	Hindi Eti	Diğer Kanatlı Eti	Toplam
2007	14,17	0,46	0,76	15,39
2008	15,66	0,47	0,72	16,85
2009	15,28	0,37	0,74	16,39
2010	17,87	0,43	0,71	19,02
2011	19,25	0,39	0,68	20,32
2012	19,25	0,55	0,63	20,43
2013	19,39	0,49	0,65	20,53

Kaynak: BESD-BİR

Kişi başına kanatlı eti tüketimi de yıldan yıla artmakla birlikte henüz Avrupa'da kişi başına düşen kanatlı eti tüketiminin (26 kg/kişi) çok gerisindedir. Bu veri ise sektörde daha fazla gelişimin sağlanacağını göstermektedir.

Tablo5:Türkiye Kanatlı Eti İhracatı (Ton)

YILLAR	TAVUK	HİNDİ	DİĞER	AYAK	İŞLENMİŞ	TOPLAM
2008	47,895	1,297	0	30,66	0	79,852
2009	81,632	953	3	32,511	0	115,099
2010	104,106	1,036	0	35,232	10,87	151,243
2011	195,937	2,081	344	36,633	12,866	247,861
2012	269,032	3,737	953	31,159	21,368	326,249
2013	322,429	6,741	529	42,039	23,955	395,694

Kaynak: DTM ve İhracatçı Birlikleri

Tablo 6: Ülkelere Göre Türkiye'nin Kanatlı Eti İhracatı (Ton)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Irak	9,143	50,666	71,118	126,603	178,602	220,477
Türk Cum.	20,285	17,362	19,962	27,509	33,189	37,218
Suriye	193	163	131	686	745	26,446
Libya	0	0	12	9,458	13,204	10,514
İran	501	0	4,632	8,541	18,29	4,498
Bosna - Hersek	4,341	3,081	2,132	4,19	3,65	3,055
BAE	0	0	133	578	1,673	2,095
Ürdün	122	0	393	854	907	1,671
S. Arabistan	0	0	169	20	1,126	1,032
Rusya	22	0	41	743	339	747
Diğer Afrika	5,665	6,872	9,832	20,985	33,346	34,029
Diğer Asya	8,346	4,105	6,976	10,083	9,124	9,899
Diğerleri	574	340	481	979	895	1,973
TOPLAM	49,192	82,588	116,011	211,228	295,09	353,654
Tavuk Ayağı	30,66	32,511	35,232	36,633	31,159	42,039
TOPLAM İHRACAT	79,852	115,099	151,243	247,861	326,249	395,694

Kaynak: DTM ve İhracatçı Birlikleri

Türkiye başta komşu ülkeler olmakla birlikte Arap yarımadasına ve Rusya'ya kanatlı eti ihraç etmektedir. Bu ihracat rakamı geçtiğimiz 7 sene içerisinde büyük bir gelişme göstererek 5 katına çıkmış ve yaklaşık 400.000 ton seviyesine yükselmiştir. Bu ihracatın yaklaşık yarısı Türk Cumhuriyetleri'ne yapılmaktadır.

Tablo 7: Türkiye'de kesilen kümes hayvanları sayısı ve et miktarı

	KESİLEN TAVUK SAYISI (adet)	Et (ton)
2000	413 962 500	643 457
2001	370 909 696	614 745
2002	416 002 290	696 187
2003	512 750 071	872 419
2004	512 238 553	876 774
2005	538 900 235	936 697
2006	495 566 353	917 659
2007	604 835 659	1 068 454
2008	617 985 611	1 087 682
2009	717 401 256	1 293 315
2010	843 897 793	1 444 059
2011	963 245 455	1 613 309
2012	1 047 782 683	1 723 919
2013	1 060 673 395	1 758 363

Kaynak: TÜİK

Tablo 7'de açıkça görüldüğü üzere kanatlı hayvan kesim sayısı ve et miktarı son 10 yılda yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Bu artış ihracatın da olumlu etkisiyle düzenli olarak devam etmektedir.

TÜRKİYE'de Yumurta Tavukçuluğu

Türkiye, 1970'li yıllarda başlayan yumurta üretimi alt yapısını sürekli geliştirerek ve kalitesini yükselterek dünya yumurta üretiminde ilk 10'da yer almaktadır. Sürdürülebilir bir yapıya sahip Türk yumurta sektörü hem kendi insanının hayvansal protein ihtiyacını karşılamakta hem de birçok ülkeye yaptığı ihracat ile insanlığın beslenmesine katkı sunmaktadır. Türkiye, coğrafi konumu ile pazar ülkelere yakın ülkelerdendir. Ürünlerini istenilen miktarda ve istenilen sürede ulaştırma avantajına sahiptir.

Yumurtalar Türk gıda kodeksi yumurta ve yumurta ürünleri tebliğine göre üretilmek, etiketlenmek ve pazarlanmak zorundadır.

Sadece A sınıfı yumurtalar doğrudan insan tüketimine sunulabilir. B sınıfı yumurtalar ise sadece gıda sanayisinde kullanılır. A sınıfı yumurtalar, yumurtlama tarihinden itibaren 21 gün içinde tüketiciye ulaştırılır. A sınıfı yumurtaların son tüketim tarihi, yumurtlama tarihinden itibaren 28 günden fazla olamaz. Paketlendiği tarihte hava boşluğu 4 mm veya daha düşük olan A sınıfı yumurtalar, yumurtlama tarihinden itibaren dokuzuncu güne kadar 'ekstra taze' olarak tanımlanabilir. Ayrıca 'ekstra taze' olarak nitelendirilen yumurtaların etiketlerinde yumurtlama tarihi yer alır.

Tablo 8: Türkiye'de Yıllık Üretilen Tavuk Yumurtası Sayısı

Yıl	Tavuk Yumurtası (Bin Adet)
2005	12 052 455
2006	11 733 572
2007	12 724 959
2008	13 190 696
2009	13 832 726
2010	11 840 396
2011	12 954 686
2012	14 910 774
2013	16 496 751

Kaynak: TÜİK

Tablo 9: Türkiye'de Yıllara ve Türlerine göre Kümes Hayvanları Sayısı

Yıl	Yumurta Tavuğu (Adet)	Et Tavuğu (Adet)
2000	64 709 040	193 459 280
2001	55 675 750	161 899 442
2002	57 139 257	188 637 066
2003	60 399 520	217 133 076
2004	58 774 172	238 101 895
2005	60 275 674	257 221 440
2006	58 698 485	286 121 360
2007	64 286 383	205 082 159
2008	63 364 818	180 915 558
2009	66 500 461	163 468 942
2010	70 677 660	163 984 725
2011	78 956 861	158 916 608
2012	84 677 290	169 034 283
2013	88 720 709	177 432 745

Kaynak: TÜİK

Yılda yaklaşık olarak üretilen 16 milyar adet yumurta da dikkate alındığında kanatlı hayvancılık sektörünün ülkemizin bir numaralı hayvansal protein kaynağı durumunda olduğunu söylenilebilir.

TRB1 BÖLGESİNDE KANATLI HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

TRB1 Bölgesinde kanatlı hayvan yetiştiriciliği, ağırlıklı olarak Elazığ ve Malatya illerinde yapılmaktadır. Bu illerde üretilen et ve yumurtalar il içerisinde tüketildiği gibi yakın illerden Bingöl, Tunceli ve Diyarbakır'a kadar ulaşmaktadır. Bununla birlikte bölgenin günlük yumurta ihtiyacını karşılamak üzere Çorum, Afyon ve Konya illerinden yumurta getirip satan toptancılar da bulunmaktadır.

Tablo 10:Yıllara Göre TRB1'deki Kanatlı Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Yıl	Düzy2 Kodu	Hayvan Adı	Mevcut sayı
2009	TRB1	Et Tavuğu Yumurta Tavuğu	2.627.602 566.170
2010	TRB1	Et Tavuğu Yumurta Tavuğu	3.254.931 697.847
2011	TRB1	Et Tavuğu Yumurta Tavuğu	3.542.160 788.171
2012	TRB1	Et Tavuğu Yumurta Tavuğu	3.426.907 993.981
2013	TRB1	Et Tavuğu Yumurta Tavuğu	5.397.284 1.113.547

Kaynak: TÜİK

Tablodan da görüldüğü üzere TRB1 Bölgesindeki yumurta tavuğu sayısında ciddi artışlar söz konusudur. Rakamlar beş yıl gibi kısa bir sürede ikiye katlanmıştır. Et tavukçuluğunda da aynı durum söz konusudur. Tabloda 2014 yılı resmi rakamları gözükmemektedir. Fakat TKDK destekleri ile birlikte BANVİT firmasının Elazığ'a yatırım yapması bölgedeki etlik piliç üretimini tetiklemiştir. 2015 yılı itibari ile Elazığ'da 112 adet broiler çiftliği TKDK'dan destek almaya hak kazanmış ve birçoğu yatırımlarını tamamlamıştır. Bu çiftliklerin toplam yatırım tutarı yaklaşık 130 milyon TL'dir. Bunun 80 milyon TL'si TKDK hibeleridir. Çiftliklerin kapasiteleri ise ortalama 25 bindir.

Malatya ilinde ise TKDK ile sözleşme imzalayan çiftlik sayısı 2015 yılı itibari ile 88'dir. Bu çiftliklerin yatırım tutarları 93 milyon TL'dir. Broiler çiftlikleri toplamda 59 milyon TL hibe kullanmaya hak kazanmışlardır. Çiftlikler genellikle Yazıhan ve Akçadağ ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Yine buradaki çiftlik kapasiteleri ortalama 25 bindir.

Malatya'da biri 36.000 adet/gün ve 60.000 adet/gün kapasiteli iki adet kesimhane bulunmaktadır. Kesimhane sahipleri ile görüşmelerimizde bu sayının talebi ancak karşıladığı, kesimhane kapasitesinin artırılması gerekeceği dile getirilmiştir.

TRB1 Bölgesine il bazında baktığımızda bölgedeki et tavuğu üretiminin yarısından fazlasını tek başına Elazığ ilinin karşıladığı görülmektedir. Elazığ'da 2000'li yıllarda Dünya Bankasından alınan büyük kredi destekleriyle beyaz et üretimi için çok sayıda kümes açılmıştır.

Elazığ ili kanatlı sektöründe tecrübe sahibidir. Köy-Tür firması sektörel anlamda il için büyük önem arz etmekteydi.

Sözleşmeli kafesçilik modeliyle birçok çiftçi Köy-Tür firması için üretim yapmaktaydı. Ancak firmanın iflas etmesi Elazığ'daki beyaz et üretim çiftliklerini de büyük zarara uğratmış ve ilde halen önemli sayılarda atıl, bakımsız kümesler bulunmaktadır.

Kanatlı hayvan sektöründe TRB1 Bölgesinde faaliyet gösteren firmaların başında Banvit A.Ş, Umut Tavukçuluk A.Ş, Öznesil Tavukçuluk A.Ş, Seher Tavukçuluk Ltd.Şti ve Gıda 2000 Ltd.Şti (Nilyum) gelmektedir.

Tavukçuluğa 1971 yılında başlayan Umut Tavukçuluk, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları sertifikalı ürünlerini Green Ranch markası adı altında üretmektedir. Üretim tesisleri Elazığ'da bulunan kuruluş, modern üretim tesislerine sahip ve kendi yemini üreten tam entegre bir tesis olarak hizmet vermektedir.

1996 yılında günde 40 adet piliç kesimi ile üretime başlayan ve bugün ise 12,000 ton/yıl üretim kapasitesi Seher Tavukçuluk tam entegre tesisleri ile hizmet vermektedir. Hammadde temininden ürünün sunumuna kadar ki bütün aşamalarda, ISO 9001:2008 kalite Yönetim Sistemi ve ISO 22000:2005 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemini kullanmaktadır.

Öznesil Piliç, 1981 yılında tavukçuluğa başlamış ve 1997 yılından sonra da kendi kesimi için broiler, yani etlik civciv üretimine de girmiştir.

2003 yılında piliç eti üretimi için altyapısını genişleterek yem fabrikası ve kesimhanesini de kurup entegrasyonunu tamamlamıştır. Anlaşmalı çiftçilerle tavuk üretimini yaparak sektörü ve bölge çiftçilerini de kalkındırmıştır.

2000 yılında toptan yumurta alım satımıyla yumurtacılık sektörüne giren Gıda 2000 Tarım ve Hayvancılık Ltd Şti ise 2008 yılında Malatya Karapınar mevkiinde 50,000 tavuk kapasiteli bir çiftlik ile yumurta üretimi faaliyetine başlamıştır. Bugün günlük 200,000 yumurta kapasitesine çıkardığı çiftlik yumurtalarını, Nilyum markasıyla, Malatya başta olmak üzere Elazığ, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin gibi çevre illere ulaştırmaktadır.

Geçtiğimiz yıl içerisinde ülkemizde 45 yıldır sektör içerisinde faaliyet gösteren ve sektörün önde gelen firmalarından Banvit A.Ş., Elazığ'daki Özuğur entegre tesislerini satın alarak et tavukçuluğunda büyük bir hamle yapmıştır. Banvit, Elazığ'da faaliyete geçirdiği üretim entegrasyonu için Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerinde kümes yatırımı gerçekleştirecek girişimciler ile işbirliği yapmakta ve dolayısıyla Banvit'in bu yatırımı Elazığ ve çevresindeki broiler yetiştiriciliğini ciddi şekilde olumlu etkilediği görülmektedir.

Banvit hâli hazırda günlük 60 bin civarında kesim yapmakta. Kesimhane, yem fabrikası, çiftlikler dâhil olmak üzere firmada yaklaşık 850 kişi çalışmakta.

Firma ikinci vardiyaya başlayınca çalışan sayısı yaklaşık 2 katına çıkacağı öngörülmektedir. Banvit 2016'da 180 bin kesim hedeflemektedir. Banvit'in yatırım Elazığ'ı başta Irak olmak üzere Ortadoğu pazarı için bir cazibe merkezi haline getirebilir.

TKDK'nın ciddi destekleri bu sektöre girişimci ilgisini sadece bölgemiz düzeyinde değil ülke çapında artırmıştır. Banvit Elazığ'daki üretimini Doğu Anadolu, İç Anadolu Bölgesine pazarlamakta ve Irak ve Tacikistan'a ihraç etmektedir. İsteddiği kümes kapasitelerini bulduktan sonra, kesimhane 2016 itibariyle 180 bin kapasiteye ulaştığı zaman, Banvit firmasının çalışan sayısı da yaklaşık 3 bin kişi olacaktır. Yan kolları ile birlikte Elazığ ve çevresinde 12 bin kişi sektörden faydalanmış olacağı öngörülmektedir.

Kanatlı sektörünün TRB1 Bölgesi'ndeki ve genelleştirecek olursak ülkemizdeki en ciddi problemi hayvan yemi açığı olmasıdır. Tavukçuluk sektöründe girdi maliyetlerinin %70'ini yem oluşturmaktadır. Ülkemizde ise tavuk yemi yeterince üretilmemektedir. Mısır, soya küspesi, bitkisel yağ, balık unu gibi maddeler genellikle ithal edilerek yem açığı kapatılmaya çalışılmaktadır. Yurt içinde yetersiz üretimden dolayı mısırın %25-35'i ile soyanın %90'ı ithal edilmektedir.

Tablo 11: Elazığ'da Bitkisel Üretim Alanları

Yıl	Toplam Alan(Dekar)	Tahılların Alanı(Dekar)	Nadas Alanı(Dekar)	Sebze Bahçeleri Alanı(Dekar)	Meyveler Bahçeleri Alanı(Dekar)
2013	1.572.733,00	1.031.029,00	242.031,00	61.281,00	238.254,00

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Tablo 12: Elazığ'da Üretilen Bazı Bitkisel Ürünler

Yıl	Grup adı	Ürün adı	Ekilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim (kg/da)
2013	Tahıllar	Buğday (Durum)	7.771	1.679	216
		Buğday (Diğer)	397.554	85.430	215
		Arpa (Biralık)	1.200	284	237
		Arpa (Diğer)	441.074	112.104	254
		Yulaf (Dane)	115	27	235
		Tritikale (Dane)	303	91	300

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Tablo 13: Elazığ'da Yıllara Göre Broiler ve Yumurta Tavuğu Sayısı

Yıl	Düzey3 Adı	Hayvan Adı	Mevcut sayı
2009	Elazığ	Et Tavuğu	1.949.880
		Yumurta Tavuğu	316.637
2010	Elazığ	Et Tavuğu	2.015.500
		Yumurta Tavuğu	361.679
2011	Elazığ	Et Tavuğu	2.000.000
		Yumurta Tavuğu	458.443
2012	Elazığ	Et Tavuğu	2.025.881
		Yumurta Tavuğu	550.682
2013	Elazığ	Et Tavuğu	2.524.000
		Yumurta Tavuğu	596.888

Kaynak: TÜİK

Bölgede tavukçuluk işletmeleriyle yapılan görüşmelerde de, yetersiz mısır ekiminin sektörün en ciddi sorunlarının başında geldiği ifade edilmiştir.

ABD ve Brezilya'nın dünya piliç etinin önemli bir kısmını ellerinde bulundurmalarının temelinde de, bu ülkelerin yem hammaddeleri ve yem katkı maddelerini bol miktarda ve dünya ortalama maliyetlerinin altında üretebilmeleri gelmektedir. Ülkemizde girdi maliyetlerinin fiyatlara yansımaları, fiyatları yükseltmekte ve dış pazarlardaki rekabet gücünü de olumsuz etkilemektedir.

25 BİN KAPASİTELİK ETLİK PİLİÇ ÇİFTLİĞİ YATIRIM ANALİZİ

Sözleşmeli Tarım Türkiye'de hızla gelişmekte ve şirketlerin birçoğu sözleşmeli tarımla kendi girdilerini temin etmektedir. Bu tip tarım, çiftçiler için daha kârlıdır. Ucuz girdi temini ve şirketlerin alım garantisi çiftçilerin pazarlama sorunlarını ortadan kaldırmıştır. Bu sistem tasarruf sahibi şirketler için de garantili üretim ve yüksek kalite standartlarını sağlamaktadır.

TRB1 bölgesinde çalışan bütün broiler çiftlikleri sözleşmeli tarım modeli ile çalışmaktadır. Elazığ'da Banvit, Malatya'da Seher ve Öznesil firmaları broiler çiftliklerine civciv ve yem temin etmekte ayrıca veterinerlik hizmetleri de sunmaktadır. Çiftçiler belirli bir ücret karşılığında emanet aldıkları civcivleri belirli bir program dâhilinde yetiştirmekte ve 42-45 gün sonra piliç halinde adı geçen firmalara teslim etmektedirler. Firmalar da kesimhanelerinde bu piliçleri kesip işleyerek pazara sunmaktadır.

Sözleşmeli üretim yapan çiftliklerin elde ettiği kazanç ise firmadan firmaya değiştiği gibi kazançta bakım parametreleri de önemlidir.

Çiftliklere teslim edilen civcivlerde ister istemez kayıplar, ölümler olmaktadır. Civciv kayıplarında %5'lik bir kayıp normal karşılanmaktadır. (Banvit'de haftalık zayıyat ortalaması baz alınmaktadır.) Bu oranı aşan kayıplar çiftçinin sorumluluğundadır. Civciv kayıpları bulaşıcı hastalıklardan olduğu gibi yetersiz bakımdan da kaynaklanmaktadır. Yatırım için arazi seçimi yapılırken, kesimhanelere ortalama uzaklık 90-100 km arası istenmektedir.

Banvit benzeri tedarikçi firmalar, çiftliklere verdikleri yem tonajlarını, civciv sayılarını vs. hesaba katarak, teslim aldıkları piliç sayı ve tonajlarına göre belirli bir formül dâhilinde broiler çiftliklerine ödeme yapmaktadırlar.

Yukarıda bahsi geçen firmalarla yapılan görüşmelerde; 25 bin broiler kapasiteli bir çiftlik dönemsel olarak ortalama 30.000 TL gelir bırakmaktadır. Bunun yaklaşık yarısını bakım masrafı oluşturmaktadır. Yazın kümeslerin serinletilmesi amacı ile elektrik masrafları artmakta, kışın ise ısıtma amacıyla kömür yakılmaktadır. İklimlendirme masrafları birbirine yakındır. Civcivler ortalama 40 günde yetişmekte, 15 günde de kümeslerin bakım ve temizlikleri yapılmaktadır. Yani bir üretim dönemi, kabaca 2 ay olarak hesaplanabilir. Üretimdeki kayıplara bağlı olarak bir broiler çiftliği dönemlik net olarak 14 bin TL ile 20 bin TL arasında kazanabilmektedir. TKDK destekleri ile broiler üreticiliği yatırımcılar için son derece caziptir. Bu konuda TKDK destekleri %50 ile %65 arasında değişmektedir.

Etlik piliç üretimi için öncelikle uygun arazi bulmak şarttır. Bulunacak arazi şehirden ve yerleşim yerlerinden yeterince uzakta olmalıdır. Ayrıca şehirlerin ve kasabaların gelişme eksenini ve gelişme yönünde hesaba katılmalıdır. Yatırım yapıldıktan 5-10 sene sonra çiftlik çevresinde yerleşimler ve başka yapılaşmalar olduğu takdirde hastalık riski artmaktadır.

Bununla birlikte çiftlik yakınlarındaki yerleşim alanlarında yaşayan insanlar rahatsız olmakta, belediyelere şikâyetlerde bulunmakta bu da yatırımcıyı rahatsız etmektedir. Arazinin seçimi bu nedenlerden dolayı çok önemlidir.

Yöremizde genellikle 20-30 binlik kapasitelerde çiftlikler inşa edilmektedir. Sektör temsilcileri ile yapılan görüşmelerde ortalama broiler çiftliği kapasitesi 25 bin olması önerilmektedir. Bu kapasitede bir tip proje çiftlik 1920 m²'dir. Arazinin eğimi, yol, su, elektrik durumu arazi satın alınırken ilk dikkat edilmesi gereken hususlardır. Ruhsatta sınır asgari 500 metre olmasına rağmen arazinin yerleşim yerlerinden en az 1 km uzakta olması tavsiye edilmektedir.

Yine broilerlerin sağlıklı yetiştirilmesi için uygun hava akımı, nem ve sıcaklık önemlidir. Yakınlarda başka tavuk çiftliklerinin bulunmaması hastalık bulaşma riskini azaltmak için tercih edilir. Broiler yetiştiriciliğinde hayvanın en iyi kalitede, sağlıklı ve hızlı bir büyüme performansı gösterebilmesi için her tavuğa kümes içerisinde yeterli alanın sağlanması gerekmektedir.

Gelişen teknolojilerle birlikte tam otomatik sistemler, kullanım rahatlığı ve temizleme kolaylığı açısından faydalıdır.

Artık yemlikler, suluklar, havalandırma, ısıtma / soğutma tümüyle dokunmatik ekranlı pano üzerinden otomatik olarak yönetilebilmektedir.

Yine çiftlikler kamera sistemi ile izlenebilmekte ve internet üzerinden 24 saat çiftliğin tüm bölümleri takip edilebilmektedir.

Kümes yatırımları kırsal kalkınmadan destekli (TKDK) veya kendi imkânları ile yapılma durumu, bunun yanında betonarme, prefabrik, sandeviç panel vs. yapı durumuna göre inşaat maliyetleri değişmektedir. Yapılan anket çalışmasında yukarıda bahsedilen unsurlar göz önüne alarak ortalama fiyatlarla 25 bin kapasiteli bir broiler çiftliğinin maliyetleri KDV dâhil olarak Tablo 14'te gösterilmiştir.

Ayrıca makine-donanım için 220.000 TL ve personel gideri olarak aylık 1.600 TL olarak hesaplanmıştır.

Hesaplamalarda kullanılan veriler 2014 yılı tutarları yaklaşık maliyetlerdir. Yıllık enflasyondan dolayı birim fiyatlarda %5 ile %10 artışlar olabilmektedir. Doğal olarak yatırımcının çiftliği kendi inşa etmesi ile bir müteahhide verip inşa ettirmesi arasında farklar olacaktır. Piyasa araştırmalarımıza göre 25 bin kapasiteli bir broiler çiftliği için bu fark yaklaşık 130-180 bin TL arasındadır.

PROJE GİDERLERİ

Kurulacak işletme ile ilgili tüm araştırma, proje hazırlama, çizimler için proje ve etüt giderleri ve işletme ruhsatı giderleri yaklaşık olarak 30.000 TL civarındadır.

ARAZİ SATIN ALMA GİDERLERİ

İşletmenin kurulması için 20 dönümlük arazi satın alınacaktır. Elazığ ilinde broiler çiftliğine uygun 1 dönüm sulu arazinin satın alma değeri yaklaşık 5.000TL olarak öngörülmektedir. Buna göre arazinin satın alma bedeli: $5.000 \times 20 = 100.000$ TL' dir.

PERSONEL GİDERLERİ

Bir adet daimi personel çalıştırılacaktır. Bir daimi personelin aylık brüt ücreti 1600TL olup, daimi personelin bir yıldaki toplam maliyeti: $1600 \times 12 = 19.200$ TL' dir.

Tablo 14: 25 Bin Başlık Etlik Piliç Tip Kümes Projesi (2014 Yılı Fiyatları)

SIRA NO	İMALAT YERİ	İNŞAAT İCMALİ	ELEKTRİK İCMALİ	MEKANİK İCMALİ
1	Kümes Binası	465.242,49 TL	54.250,78 TL	19.180,10 TL
2	İdari Bina	84.797,88 TL	6.335,65 TL	2.752,85 TL
3	Bekçi Kulubesi	16.470,51 TL	0,00 TL	0,00 TL
4	Gübre Çukuru	11.329,67 TL	0,00 TL	0,00 TL
5	Foseptik Çukuru	3.566,69 TL	0,00 TL	0,00 TL
6	Ölü Hayvan İmha Çukuru	8.886,29 TL	0,00 TL	0,00 TL
7	Dezenfeksiyon Havuzu	950,40 TL	0,00 TL	0,00 TL
8	Çevre Düzenleme	125.392,75 TL	14.931,05 TL	0,00 TL
	TOPLAM	716.636,68 TL	75.517,48 TL	21.932,95 TL
GENEL TOPLAM		814.087,11 TL		

Kaynak: Erzincan Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014

25 binden daha büyük kapasiteli broiler çiftliği inşa etmek isteyen yatırımcılar için tavsiye edilen, her kümesin kapasitesini 25 binle sınırlandırmalarıdır. Örneğin, 100 binlik bir çiftlik yatırımı düşünülürse, bu yatırım 25 bin kapasiteli 4 kümes yatırımı şeklinde olmalıdır. Hastalık, yangın vb. riskler göz önüne alındığında bu şekilde bir yatırım riski azaltacaktır. Kümesler,

uzman gözetiminde hava akımları, kümes arasındaki mesafeler vs. dikkate alınarak belirli bir proje dâhilinde inşa edilmelidir. Örnek tip projeler tedarikçi firmalarda mevcuttur ve yatırımcıya ücretsiz verilmektedir.

Not: Yukarıda bahsedilen, 25 bin kapasiteli etlik piliç tip kümes projesinin metraj bilgilerine ajansın Elazığ Yatırım Destek Ofisinden ulaşılabilir.

Bütün Türkiye'de olduğu gibi, bölgemizde de çalışan bütün etlik piliç üretici çiftlikleri sözleşmeli tarım modeli ile çalışmaktadırlar ve bu şekilde çalışmak her iki tarafın da işine gelmektedir. Bölgemizde, Elazığ ilinde Banvit, Malatya'da Seher ve Öznesil firmalarının bulunduğunu belirtmiştik. Çiftlikler, adı geçen firmalara bakım hizmeti sunmakta ve hizmet karşılığında bir ücret almaktadırlar.

Sözleşmeli tarım modeli ile çalışıldığından dolayı etlik piliç üretici çiftliklerinin pazarlama problemi

olmamaktadır. Teslim edilen civcivler ve yem tedarikçi firmanın malıdır ve civcivler yetiştirilip piliç halini alınca kesilmek üzere tedarikçi firmaya teslim edilmek zorundadır. Sözleşmeli tarım modelinin avantajı buradadır. Çiftçiler ürünlerine pazar bulma problemlerinden sıyrılmaktadırlar. Onlara düşen sadece tedarikçi firmadan emanet aldıkları civcivlere en iyi bakım hizmetini sunup, maksimum verimi almalarıdır.

TKDK Destekli
Etlik Piliç Üretim Çiftliğinin
Kâr ve Yatırım
Geri Dönüş Süresi

25 bin kapasiteli bir etlik piliç üretim tesisi yaklaşık 800-900 bin TL'ye mal olmaktadır. Arazinin satın alınması, araziye su temini için en az 60-70 metrelik sondaj vurulması, traktör satın alınması, elektrik temini için direk masrafları, yine elektriğin çiftliğe aktarımı için trafo, çiftliğe yol açılması ve buna benzer önceden hesap edilemeyen maliyetler ile birlikte bir çiftliğin toplam maliyeti bir milyon TL civarındadır. Arazinin yapısı ve konumuna göre bu maliyetler 100 bin TL kadar artabilir.

TKDK'nın eski destek oranları en fazla yüzde 65'ti. Beklenen yeni destek aralığı yüzde 75 ile yüzde 85 arasındadır. TKDK destekleri hibe şeklindedir, yani alınan desteğin geri ödenmesi söz konusu değildir. Arazinin satın alınması, elektrik temini, trafo ve traktör alımı, ruhsat alım giderleri, bazı projelendirme giderlerini TKDK karşılamamaktadır. TKDK desteği, komple makine-ekipmanı ile beraber çiftliğin bütün inşaatını kapsamaktadır. Bu inşaatı bakıcının evi de dâhildir.

Not: Daha detaylı bilgi edinimi için TKDK ofisleri ziyaret edilip, uzmanlarla görüşülüp, ilgili bilgilendirme dokümanları temin edilebilir.

İpard 2 programında çiftlikler için güneşten elektrik enerjisi üretimi de desteklenecektir. 25 binlik bir çiftliğin çatısı yaklaşık 2000 m²'dir. 1 kW için 7 m² yer gerektiği varsayımı altında 285 kW elektrik üretilebilir. Mevsim şartlarından dolayı, sadece güneş enerjisi yeterli olmayacaktır. Dolayısı ile çiftliğe dağıtım şebekesinden hat çekmek zorunludur. Sayaçlar çift yönlü olacak ve yetersiz güneş ışığında ve geceleri şebekeden elektrik kullanılacaktır. İhtiyaç fazlası elektrik üretimi, şebekeye aktarılacaktır.

25 bin kapasiteli bir çiftliğin kurulum maliyetini 1 milyon TL ve TKDK hibe oranını yüzde 85 olarak hesaplarsak, yatırımcının cebinden 150 bin TL katkı payı çıkacaktır. Yukarıda saydığımız diğer maliyetlerle beraber yatırımcının toplamda 300 bin TL'lik bir harcaması söz konudur. Yatırımcı, TKDK'dan projesini geçirdikten sonra, bir müteahhit firma ile sözleşme imzalayıp, yapıp işlerini müteahhide devretmek zorundadır.

Çiftliğin kurulumu bitip, her şey hazır hale geldikten sonra, tedarikçi bir firma ile sözleşme imzalanır. Bu miktar yaklaşık 200 bin TL'dir. Tedarikçi firma, yem ve civcivleri teslim eder. Üreticiden, civcivlere düzenli bakım ve hizmet bekler.

Tedarikçi firmaların yetiştirilen piliç başına, üreticilere ödedikleri fiyatlar değişmekle birlikte, Elazığ için ortalama rakamlar, 2000 m², 25 bin kapasiteli bir çiftlik için ortalama 30-35 bin TL civarındadır. Elazığ'da sadece Banvit firmasının entegre tesisleri ve kesimhanesi bulunmaktadır. Banvit üreticilerine belirli bir formüle göre ödeme yapmaktadır. Civciv ölüm oranı ve teknik tabir olarak FCR olarak ifade edilen yem dönüşüm oranı bu formülde çok önemlidir. Yem dönüşüm oranı, 1 kg. beyaz et üretimi için tüketilecek yem miktarını ifade etmektedir. Yem dönüşüm oranında iklimlendirme konusu çok

hassastır. Kümeslerin istenilen seviyede ısıtılmaması durumunda, civcivler daha fazla yem tüketmektedirler. Hayvanlar ısınmak için yedikleri yemi enerjiye çevirmektedirler.

Piliç üretim süresi 45 gündür. 15 gün kadar kümeslerin bakım ve temizliği yapılmaktadır. Dolayısı ile bir üretim dönemi 2 aydır. Bir üretim dönemindeki kazancı 30 bin TL varsayarsak, bu kazancın yaklaşık yarısı masraf olmaktadır. Yazın kümesi serinletmek amacı ile çok elektrik tüketilmekte, kışın ise tersi olarak, ısınma amaçlı kömür yakılmaktadır. Yani dönemsel olarak net kazanç yaklaşık 15 bin TL'dir.

Dönemsel Net Kazanç = 15.000 TL

Yıllık Üretim = 5 dönem

Yıllık Kazanç: 5x15.000=75.000 TL

Yatırımcının Harcayacağı Tutar: 300.000 TL (TKDK destekli)

Yatırımın Geri Dönüş Süresi: 4 yıl

YAPI RUHSATI DÜZENLENMESİ

Çiftlikler için seçilecek arazi, şehirden uzak olacağı için genellikle belediyenin denetim sınırları dışında olacaktır. Belediye sınırları dışında yapı ruhsatı alabilmek için İl Özel İdaresi İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü'ne başvurmak gerekmektedir. Tevhit, ifraz, harita yapımı, mevzi, imar onama, ruhsat yapı izni işlerini yürütmek bahsi geçen müdürlüğün görevidir. İşlemler en az 2 ay sürmektedir. Bu yüzden TKDK'ya proje hazırlayıp, başvuru yapmadan önce bu süre göz önüne alınmalıdır.

Yapı ruhsatı için müracaat aşamasında istenen belgeler

- 1- Dilekçe
- 2- Tapu Fotokopisi
- 3- Aplikasyon Krokisi
- 4- 1/5000'lik ve 1/25000'lik Kroki
- 5- Taahhütname (Noter Tasdikli Amacı Dışında Kullanmayacağına Dair)

İnşaat ruhsatı verilmesi için görüşü alınan kurumlar:

1-Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

2-Halk Sağlığı Müdürlüğü

3-Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

4-DSİ 9. Bölge Müdürlüğü

5-Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü

6-İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

7-Defterdarlık Milli Emlak Müdürlüğü

8-Orman İşletme Müdürlüğü

9-İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

10-Fırat Elektrik Dağıtım A.Ş.

11-Elazığ Havalimanı Müdürlüğü
(Yapılacak Tesis Havalimanı Çevresindeki Köylerde İse)

12-ANT Nato 5. İşletme Müdürlüğü
(NATO Boru Hattı Güzergâhı ve Çevresindeki Tesisler için)

Tüm kurumlardan olumlu görüş geldikten sonra yapılacak olan tesis ile ilgili projeler (mimari, statik, mekanik, elektrik) istenmektedir. Elektrik projesi ilgili dağıtım firmasından onaylı olmalıdır.

Bu aşamalar tamamlandıktan sonra, Zemin Etüt Raporu ve Yapı Müteahhidi ve Şantiye Şefi Noter Sözleşmesi hazırlanıp, özel idareye teslim edilir.

Yukarıda bahsi geçen tüm belgeler tamamlandıktan sonra en son olarak, Adres Kayıt Sisteminden (ADNKS) kapı numarası veriler ek yapı ruhsatı düzenlenmektedir.

Elazığ İl Özel İdaresi'ne 2010-2014 Yılları Arasında Yapılan Ruhsat Müracaatları

Yıllar	Toplam Müracaat	Tavuk Çiftliği	Tavuk Çiftliği Ruhsatı Alan
2010	62	24	8
2011	39	4	3
2012	55	9	6
2013	102	75	63
2014	87	73	46

Kaynak: Elazığ İl Özel İdaresi İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü, 2015

Elazığ İlinde 2014 yılı içerisinde verilen tavuk çiftliği inşaat ruhsatlarına göre bir dönemlik kapasite 1.350.000 adettir.

KURUM DESTEKLERİ

Ziraat Bankası

DenizBank

HALKBANK

Şekerbank

Ziraat Bankası, Halk Bankası, Denizbank, Şekerbank ve Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK) kırsal alanlarda tarım sektörü için başlıca kredi tedarikçileridir.

Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK'lar) kırsal alanlarda yaygın şube örgütüne ve eski bir tarihe sahiptir. TKK sistemi yaklaşık 2000 kooperatif ve 1,6 milyon kayıtlı üyeden oluşmaktadır. TKK'ların ana işlevi üyelerine (çoğunlukla kırsal alanlardaki çiftçiler) girdi ve kredi sağlamaktır. TKK'lar tarımsal girdiler (gübre, tohum, mazot, böcek ilaçları, v.b.) ve yatırımlar için üyelerine kredi temin etmektedir.

 Ziraat Bankası

Kanatlı Yetiştiriciliği Kredileri

Genel Bilgiler

Etlik piliç yetiştiriciliğinde 10.000 adet, yumurta tavuğu yetiştiriciliğinde 5.000 adet ve üzeri kapasitelerde üretim yapan/yapacak olan üreticilere sunulan kredilerdir.

Özellikleri

Kanatlı Kredileri kapsamında;

- Kümes, gübre işleme tesisi, yumurta işleme, tasnif, paketlenme ünitesi/tesisi yapımı ve tadilatı, bio güvenlik önlemleri, ilgili makine, alet ve ekipman alımı ile diğer yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla **yatırım kredisi**,
- Ruhsatlı kanatlı üretim işletmelerinden, yetiştirilmek üzere alınacak ticari civciv ve yarka alımı, yem alımı ve diğer işletme giderlerinin finansmanı amacıyla **işletme kredisi**,

Damızlık Kanatlı Yetiştiriciliği Kredileri

- Damızlık etlik piliç ve damızlık yumurta tavuğu yetiştiriciliğinde 10.000 adet,
- Ankara Tavukçuluk Araştırma İstasyonu Müdürlüğüne Ülkemiz için geliştirilmiş hatlarla yapılacak damızlık yumurta tavuğu yetiştiriciliğinde 1.000 adet,

kapasitelerde üretim yapan/yapacak olan üreticilere sunulan kredilerdir.

Damızlık kümes, damızlık kanatlı üretimi yapmak kaydıyla kuluçkahane, gübre işleme tesisi yapımı ve tadilatını, bio güvenlik önlemleri, ilgili alet-ekipman ve makine alımı ile diğer yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla **yatırım kredisi**,

Yurtiçi veya yurtdışı damızlık kanatlı üretim işletmeleri ve kuluçkahanelerden yetiştirilmek üzere alınacak kuluçkalık damızlık yumurta, damızlık civciv ve damızlık yarka alımı, yem alımı ve diğer işletme giderlerinin finansmanı amacıyla **işletme kredisi** ürünlerini Ziraat Bankası sunmaktadır.

Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı; Türkiye'nin AB'ye katılım öncesi dönemdeki önceliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kapasite oluşturmayı hedeflemekte, işletmeleri Avrupa Birliği standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır.

Kırsal Kalkınma Programı (IPARD), Türkiye'de Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Geliştirme Kurumu (TKDK) tarafından uygulanan ve özellikle tarım, hayvancılık ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin kırsal kalkınmaya katkı sağlayacak projelerinin desteklenmesini amaçlayan bir AB fonudur.

Tablo 15: Elazığ'da TKDK tarafından desteklenen Kanatlı Eti Yetiştiriciliği Projeleri (IPARD)

Sektör Adı	Başvuru Sayısı	Toplam Yatırım Tutarı (TL)	Toplam Hibe Tutarı (TL)
Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Kanatlı Eti Yetiştiriciliği)	132	168.784.387	107.270.166
TOPLAM (Diğer Sektörlerle Beraber)	211	260.642.957	161.271.485

Kaynak: TKDK Elazığ İl Koordinatörlüğü

Ekonomi Bakanlığı Teşvikleri

Fırat Kalkınma Ajansı'nın faaliyetlerini yürüttüğü TRB1 Bölgesinde (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) yer alan illerden Malatya ve Elazığ teşvik kapsamında 4. bölgede yer alırken Tunceli 5. ve Bingöl ise en avantajlı konumdaki 6. bölgede yer almaktadır.

Bakanlar Kurulu Kararı ile Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında yer alan ve sabit yatırım tutarı on milyon Türk Lirasını aşmayan, tebliğle belirlenen yatırımlarda teşvik belgesi düzenlenmesi için Fırat Kalkınma Ajansı'na müracaat edilebilmektedir.

Kanatlı sektöründe ekonomi bakanlığının teşviklerinden yararlanabilmek için dönemsel kapasite en az 100 bin olmalıdır. 100 binlik kapasite için genel teşvik unsurlarından yararlanılabilir. Dönemsel kapasite 200 bin ve üzeri olursa bölgesel teşvik unsurlarından yararlanılabilir. (6. Bölgede olan Bingöl için 100 binlik kapasite yeterlidir.)

Genel **Teşvik** Uygulamaları

a) Gümrük vergisi muafiyeti: Teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal teslimleri gümrük vergisinden istisna edilir.

b) Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası: Teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri katma değer vergisinden istisna edilir.

c) Gelir vergisi stopajı desteği: 6. Bölgede gerçekleştirilecek yatırımlarda asgari on işçi çalıştıranların iş yerleri için gelir vergisi desteği sağlanır.

Elazığ ve Malatya, "Yatırımlarda Devlet Yardımları" kapsamında, IV. Bölgede yer almaktadır. Elazığ'da uygulanan Ekonomi Bakanlığı Bölgesel Teşvikleri özetle aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

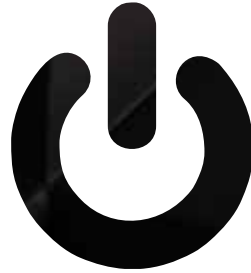
Tablo 16:Ekonomi Bakanlığı 4. Bölge Teşvik Unsurları

Bölgesel Destek Unsurları	IV. Bölge
Yatırıma Katkı Oranı	%30 - %40 (OSB)
Vergi İndirim Oranı	%70
Sigorta Primi İşveren Hissesi	6 yıl - 7 yıl OSB
Faiz Desteği - TL (puan)	4
Faiz Desteği - Döviz (puan)	1
Ücretsiz Yatırım Yeri Tahsisi	✓
KDV İstisnası	✓
Gümrük Muafiyeti	✓

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

SONUÇ ve ÖNERİLER

Etlik piliç yetiştiriciliği uygun bir bakım - besleme sağlanırsa ve rahatlıkla yapılabilecek bir hayvancılık dalıdır. Ancak verimli bir üretim için piliçlerin yetiştirilmesi konusunda geniş bilgi ve deneyim sahibi olmak gereklidir. Türkiye'de kırmızı et üretiminin giderek gerilemesi sonucu ortaya hayvansal protein açığı tavuk eti üretimi ile dengelenmektedir.

Sektörün gelişimini engelleyen sorunları ortadan kaldırmak için öncelikle üretim maliyetlerinin büyük bir kısmını oluşturan yem maliyetlerinin azaltılması gerekmektedir. Bunun için, yem hammaddelerinin yurt içinde üretilen miktarının artırılması, özellikle mısır ve soyada destekleme politikalarının geliştirilmesi faydalı olabilecektir.

Beyaz et üretiminde Türkiye modern tesisleri, uluslararası standartlara uygun üretim metotları ve uluslararası pazarlara yakınlığı gibi unsurlar bakımından avantajlı ve rekabet edebilir durumdadır. Ancak üretim maliyetlerinin yüksekliği, yem hammaddelerinde ve diğer girdilerde dışa bağımlılık, sektörün geleceği açısından sınırlayıcı durumdadır.

Yine kuş gribi gibi etkenler sektörü olumsuz olarak etkileyebilmekte ve tüketicilerin tercihlerini değiştirebilmektedir.

Dışa bağımlılığın ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların izlenmesi, maliyetleri azaltacak önlemlerin alınması ve yurtiçi tüketimin arttırılmasının sektörü olumlu etkileyeceği ve sektörün istikrarlı bir biçimde büyümesini destekleyeceği düşünülmektedir.

Araştırmalarımız neticesinde, sektör ürünlerine yönelik yüksek bir talep olduğu gözlemlenmiş hatta belli sezonlarda arzın talebi karşılayamadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte artan nüfus ve ulaşım ağlarıyla taleple ilgili koşulların gelecekte daha iyi olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sektörle ilgili destekleyici kurumların da arttığı muhakkaktır.

Tavukçuluk sektöründe girdi maliyetlerinin önemli kısmı olan yem bitkilerinin ilde yeterince yetiştirilememesi ve ithalatına getirilen sınırlandırmalardan ötürü fiyatları yüksektir. Dolayısıyla sektöre ilişkin yem sanayine önem verilmelidir. Elazığ ve Malatya ili tarım için ideal topraklara sahip olmakla birlikte ildeki kanatlı hayvan yetiştiricileri de azımsanmayacak sayıdadır. Bu kapsamda tavukçuluk işletmeleri ve bitkisel üretim yapan çiftçiler arasında yapılabilecek bir işbirliği ile iki tarafında kazanacağı bir sistem geliştirilebilir.

Ülkemizde kanatlı tüketimi AB ülkelerinin tüketim miktarlarının yarısı kadardır. Bunun da ürünün pazarlanması eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Tüketimin artırılması için, tavuk eti ve yumurtanın insan sağlığı açısından önemi ve avantajları firmaların ulusal kanallara ortaklaşa reklam vermesiyle aşılabılır ve bu sayede kanatlı tüketimini arttırabilirler.

Tavuk üretim çiftliklerinin gübresi Elazığ ve Malatya genelinde aşırı miktarda olup gelişi güzel boşaltılmaktadır. Bu duruma karşı valilik, belediye ve diğer ilgili kurumlar önlem almaktadırlar. Yatırımın planlama safhasında, arazi seçimi yapılırken bu hususa çok dikkat edilmelidir. Seçilecek arazi, koku şikâyetlerini azaltmak amacı ile yerleşkelerden uzağa yapılmalıdır.

TKDK desteğiyle beraber etlik piliç üretim çiftliği için, yatırımcının kendi

bütçesinden harcayacağı tutar, yaklaşık 300.000 TL'dir. Bu diğer yatırımlarla kıyaslandığında yüksek bir rakam değildir. Yatırımın geri dönüş süresinin 4 yıl olması da yatırımı cazip kılmaktadır. Üretimdeki kayıplara bağlı olarak bir çiftlik, dönemsel net 14 bin TL ile 20 bin TL arasında kazanabilmektedir. TKDK destekleri ile broiler üreticiliği yatırımcılar için son derece caziptir.

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

- 1- EŞİDİR Abdullah, PİRİM Lokman, Kanatlı Hayvancılık Sektör Raporu, Fırat Kalkınma Ajansı, 2013
- 2- TRB1 Bölgesi Kanatlı Üreticileri Anket Çalışması, 2014
- 3- Elazığ Tarım İl Müdürlüğü, Malatya Tarım İl Müdürlüğü, Erzincan Tarım İl Müdürlüğü, 2014
- 4- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Hayvancılık Genel Müdürlüğü
- 5- DEMİRDAĞ Aydın, Proje Ar-Ge uzmanı, KMN Arge Danışmanlık Ltd.
- 6- Türkiye Tarım Sektörü Raporu, Deloitte
- 7- Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Tavukçuluk Sektörünün Türk Ekonomisindeki Yeri ve Durumu, Yrd. Doç. Dr. Sertaç ÇAKI
- 8- www.yum-bir.org , Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUMBİR), Erişim Tarihi: 09.02.2015
- 9- www.tuik.gov.tr ; Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, Erişim Tarihi: 01.02.2015
- 10- www.besd-bir.org , Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği, Erişim Tarihi: 02.02.2015
- 11- <http://www.kanatli.net/> , Erişim Tarihi: 03.01.2015
- 12- www.fao.org , Erişim Tarihi: 08.02.2015
- 13- <http://www.ekonomigazete.com> , Erişim Tarihi: 09.01.2015
- 14- <http://www.gidahatti.com/> , Erişim Tarihi: 19.01.2015

FIRAT KALKINMA AJANSI

Telefon : 444 53 52 / +90 (422) 212 87 98 - 99

Fax : +90 (422) 212 87 97

E-Mail : info@fka.gov.tr

Adres : Turgut Özal Mah. Turgut Özal Blv. No:69A Yeşilyurt / MALATYA

BİNGÖL YATIRIM DESTEK OFİSİ

Telefon : +90 (426) 213 57 55

Fax : +90 (426) 213 57 56

E-Mail : bingolydo@fka.gov.tr

Adres : İnönü Mah. Kültür Cad. No:72 Kahraman Tatar İş Merkezi Kat:1 BİNGÖL

ELAZIĞ YATIRIM DESTEK OFİSİ

Telefon : +90 (424) 237 22 01

Fax : +90 (424) 237 22 52

E-Mail : elazigydo@fka.gov.tr

Adres : Cumhuriyet Mah. Generela Hulusi Sayın Cd. No:117 Blok2 Kat2 ELAZIĞ

MALATYA YATIRIM DESTEK OFİSİ

Telefon : +90 (422) 212 87 98

Fax : +90 (422) 212 87 97

E-Mail : malatyaydo@fka.gov.tr

Adres : Fırat Kalkınma Ajansı Hizmet Binası Zemin Kat MALATYA

TUNCELİ YATIRIM DESTEK OFİSİ

Telefon : +90 (428) 213 34 84

Fax : +90 (428) 213 34 83

E-Mail : tunceliydo@fka.gov.tr

Adres : Atatürk Mah. Hatice Beyaztaş Cad. 14. Sk. Serdar Apt. No:2 TUNCELİ

www.fka.gov.tr